

TEGNE SERIER

PÅ SKOLESKEMAET

Tegneserier hører til i undervisningen

3 skarpe fra
lektor Marianne
Eskebæk Larsen

Side 4

"Tegneserien kræver vores engagement for at ske"

Interview med
Morten Dürr og
Karoline Stjernfelt

Side 6

Krop og tegneserier

Interview med
tegneserieforsker
Charlotte Johanne
Fabricius

Side 8

Tegneserier
til indskolingen,
melletrinnet
og udskolingen

Side 10-11

Kom til Tegneserier på skoleskemaet

med Stjernfelt og Dürr
torsdag d. 14. marts
kl. 15:15 i lokale 19
på 1. sal

COBOLT

Indhold

Tegneserien er et hit blandt yngre læsere

Side 4

Tegneserier hører til i undervisningen

3 skarpe svar fra lektor Marianne Eskebæk Larsen

Side 6

Tegneserien kræver vores engagement

Interview med Morten Dürr og Karoline Stjernfelt

Side 8

Tegneserien kan repræsentere alle kroppe

Interview med tegneserieforsker Charlotte Johanne Fabricius

Side 10-11

Cobolts tegneserier til indskolingen, mellemtrinnet og udskolingen

Se også vores guide på bagsiden

Om forlaget

Forlaget Cobolt er et tegneserieforlag, og vi udgiver omkring 60 titler om året. Oversatte klassikere, graphic novels og danske tegneserier. I efteråret 2021 startede vi en ny udgivelsesrække af moderne tegneserier for børn og unge.

Forlagets ansatte:

Pernille Arvedsen
Direktør
pernille@cobolt.dk

Andrea Maagaard
Office manager
andrea@cobolt.dk

Carsten Søndergaard
Forlagschef

Rikke Stibinsky
Redaktionsassistent
rikke@cobolt.dk

Line Bjerrum
Marketingansvarlig
line@cobolt.dk

Forlaget Cobolt · Sankt Peders Stræde 45, 2 · 1453 København K · www.cobolt.dk · cobolt@cobolt.dk

Tegneserien er et hit blandt yngre læsere

Af Pernille Arvedsen

Velkommen til **Tegneserier på skoleskemaet**. Et magasin til alle deltagere på **Lærfest' 24** fra os på tegneserieforlaget Cobolt.

Tegneserien er for alle. Sådan har det været i de godt 100 år, den har eksisteret, men i efteråret 2021 besluttede vi på Cobolt at målrette noget af vores program særligt til de yngre læsere. Børnene, teenagerne og young adults.

Vi har siden udgivet en lang række moderne børne- og ungdomstegneserier, der i forskellige udtryk og genrer byder på alt lige fra solid billedfortælling og fantasyspænding til historier, der har fokus på repræsentation og identitetsskildringer udover det strengt 'normale'. Eller alle dele på en gang.

Og det bliver vi ved med.

Tegneserien er nemlig et hit blandt de yngre læsere. Dels fordi generationen er så visuelt begavet, *natural born comic readers*. Dels fordi mediet i sig selv kan noget helt særligt. Og dette særlige skal med på skoleskemaet.

Tegneserier skal på skoleskemaet.

I sin egen ret, som gode fortællinger og som en unik fortælleform. Men også som et formidlingsredskab, eller som lektor Marianne Eskebæk Larsen siger det:

"Det er nemmere at forstå vanskelige eller abstrakte naturvidenskabelige og sociologiske problemstillinger som fx fotosyntese og økonomisk teori gennem tegneserier."

Eskebæk Larsen, der også opfordrer til, at man undersøger tegneseriens evne til at motivere læsetrætte elever, uddyber, hvad tegneserien er og kan i **"Tegneserier hører til i undervisningen"**.

Tegneserieskaberne Dürr og Horneman, som også optræder på Lærfest' 24, fortæller i **"Tegneserien kræver vores engagement"** bl.a. om tegneserien som en unik, engagerende platform, hvor børn og voksne kan møde hinanden på tværs af generationsforskelle.

Tegneserieforsker Charlotte Johanne Fabricius kommer i **"Tegneserien kan repræsentere alle kroppe"** også ind på tegneserien som et helt særligt rum eller sted. Et sted, hvor man fx kan møde andre kroppe end dem, vi ellers ser – eller bliver bombarderet med – på de sociale medier eller bare i skolen, i vennegruppen, etc. Tegneserier handler, siger Fabricius, rigtig meget om "at tegne noget frem, der ellers forbliver skjult og tabubelagt".

Tegneserien underholder, udfordrer og udvider vores børns bevidsthed. Den er god litteratur. Og den skal på skoleskemaet.

God læselyst!

Tegneserier hører til i undervisningen

Cobolt har talt med lektor Marianne Eskebæk Larsen om, hvad tegneserien er, og ikke mindst hvad den kan bidrage med på skoleskemaet.

Af Pernille Arvedsen

HVAD er en tegneserie?

☞ Tegneserien er en sekvens af statiske, tegnede billeder afgrænset af reelle eller imaginære rammer i samspil med tekst (Christiansen og Magnussen, 2009). Så kort kan det siges og så alligevel ikke. For det lader sig næppe gøre at finde en fælles og endegyldig definition på tegneserier, selv om mange har forsøgt. Nogle forskere lægger vægt på det sekventielle aspekt, andre på kombinationen af tekst og billeder, og andre igen anser det for afgørende, at tegneserien masseproduceres og indeholder talebobler og en gennemgående figur.

Det skønne ved tegneserier er, at de kan være så mange forskellige ting.

Fra den postapokalyptiske zombieserie *Walking Dead* til den selvbiografiske *Bedeemandens datter* fuld af litterære referencer. Fra den aktivistiske fagbog *Superfeministerne* til eksperimenterende rim og tegninger i *Tusindfryd*. Fra norske fantasyserier som *Krypto* og *Nordlys* til all time klassikeren *Tintin*.

Tegneserien er en udtryksform, et formsprog som kan optræde i forskellige trykte såvel som digitale medier, og den er derfor ikke bundet til bogmediet. Tegneserien er karakteriseret ved at være et forløb af gensidigt afhængige billeder - det enkelte billede er ikke meningsfuldt i sig selv, men primært i sameksistens med alle de andre billeder. Som læser skaber man selv forbindelsen fra den ene tegning til den næste. Man fylder så at sige de visuelle huller ud.

Man fylder så at sige de visuelle huller ud.

HVORFOR tage tegneserier ind i undervisningen?

☞ Børn og unge vokser op i en multimodal verden, hvor det er afgørende at kunne forholde sig kritisk og kreativt til visuel kommunikation. Et af formålene for faget dansk i folkeskolen er at fremme elevers oplevelse og forståelse af litteratur og andre æstetiske tekster (Børne- og Undervisningsministeriet a, 2019). Og et af kompetencemålene er, at elever kan læse multimodale tekster (Børne- og Undervisningsministeriet a, 2019). Det kan tegneserier bidrage til.

☞ Børns læselyst falder med alderen. Især hos drenge. Det er derfor værd at afprøve, om tegneserier kan motivere læsetrætte elever.

I læseplanen for faget dansk står der, at det gode valg af en æstetisk tekst er en tekst, "der har kompleksitet, intensitet og ikke mindst er relevant for eleverne og deres liv. Dvs. en tekst, som kan bidrage til udvikling

af elevernes personlige og kulturelle identitet." (Børne- og Undervisningsministeriet b, 2019: side 12).

Man kan finde mange nyere tegneserier eller grafiske romaner, der opfylder ovenstående kriterier. Det gælder fx *Persepolis* af Marjane Satrapi, *Fremtidens araber* af Riad Sattouf og *Maus* af Art Spiegelman, som handler om Holocaust. Værkerne kan læses såvel i dansk som i historie og samfundsfag af de ældste elever. Man kan fordybe sig i danskfaglige begreber som fortællesynsvinkler, symbolik og erindringslitteratur, og man kan perspektivere historierne til historie- og samfundsfaglige kilder. Tegneserier er således en kunstnerisk udtryksform, som kan rumme store æstetiske og erkendelsesmæssige oplevelser.

Samtidig har tegneserier også to andre fortrin. Noget af det mest populære læsestof blandt børn og unge er humoristiske seriebøger som *Batgris*, *Tom Gates*, *Hundemand*, *Kaptajn Underhyler* osv., der alle er karakteriseret ved at være en sjov og original kombination af roman, illustrationer, tegneserier og notesbog. Børns læselyst falder med alderen. Især hos drenge. Det er derfor værd at afprøve, om tegneserier kan motivere læsetrætte elever. Derudover har tegneserier en formidlingsfordel. Det er nemmere at forstå vanskelige eller abstrakte naturvidenskabelige og sociologiske problemstillinger som fx fotosyntese og økonomisk teori gennem tegneserier.

HVORDAN?

☞ Der er mange forskellige måder at undervise i og med tegneserier på. I faget dansk kan man arbejde med at gå på tværs af medier og genrer ved at læse uddrag fra en tegneserie, som er blevet filmatiseret, og her kigge på, hvad der sker i adaptationen fra et udtryk til et andet. Man kan undersøge fælles billedteknikker som per-

spektiv og beskæring og se, hvordan de kommer til udtryk i hhv. film og tegneserie.

Den populære lgbt+ tegneserie *Heartstopper*, der også er filmatiseret som tv-serie på Netflix, taler ind i tidens fokus på køn, krop og seksuel diversitet. Det samme gør Karoline Stjernfelts trilogi *I morgen bliver bedre*, som ud fra en feministisk læsning har et andet blik på kongelige kroppe og kvindens begær, end man er vant til fra de mere traditionelle tegneserier. Trilogien er også relevant i historie og samfundsfag som en måde at diskutere styreformer og samfundsreformer. Hvilke tiltag satte Struensee i gang, og hvordan og hvorfor blev de rullet tilbage?

God fornøjelse!

Marianne Eskebæk Larsen

er cand.mag. og lektor ved pædagoguddannelsen på Københavns Professionshøjskole. Hun er tidligere forperson i Dansk Tegneserieråd og bestyrelsesmedlem i Copenhagen Comics. Eskebæk Larsen har mange års erfaring med at bedømme og formidle billedlitteratur som læremiddelforfatter og litteraturkritiker. Hun sidder i Nordisk Råds bedømmelsesudvalg for børne- og ungdomslitteratur, og endelig udgav hun i 2023 *Bogen om billedlitteratur* på Akademisk Forlag.

”Tegneserien kræver vores engagement”

Morten Dürr og Karoline Stjernfelt er hver især i gang med deres næste tegneserie. Vi har talt med dem om deres projekter, og om hvad der gør tegneseriemediet til noget særligt

Af Rikke Stibinsky og Andrea Maagaard

Morten Dürr, du er sammen med tegner Lars Horneman i gang med at lægge sidste hånd på tegneserien *Liv*, opfølgeren til *Zenobia* og *Ivalu*. Hvad handler *Liv* om? Og hvad er dens budskab?

”*Liv* er historien om pigen Felicia, som ikke følger så godt med i skolen. Men det kan der heldigvis gøres noget ved. Historien foregår i fremtiden – eller måske i en parallelverden – og Livs forældre beslutter, at deres datter skal have indopereret en chip i hjernen, så hun kan huske alt det, som lærerne fortæl-

ler hende. Men operationen har bivirkninger, og *Liv* begynder at få hallucinationer eller syner, som handler om oversvømmelse, krig og samfundets sammenbrud. Bogen tematiserer en barndom i klimanødsituationens skygge – og samtidig handler den om en generation af børn i den vestlige verden, som paces frem i uddannelsessystemet for at ”holde hjulene i gang”.

Hvad har inspireret jer til at lave historien?

”Det er tydeligt for alle og enhver, at der findes en dyb afgrund af manglede forståelse mellem generationerne, når det kommer til klimaforandringerne. De ”voksne” har igennem mange år været bevidste om klimaforandringerne og har i nogen grad vænnet sig til tanken. Sådan er det ikke for børnene. Den unge generation vågner op til denne presserende dagsorden med et chok, så snart de bliver gamle nok til for alvor at følge med i nyhederne. Vi så det, da Greta Thunberg fortalte de høje herrer i FN, at de burde være bange og bekymrede. Hvilket fik den ældre generation til at affeje hende som skinger og hysterisk. I *Liv* sætter vi fokus på den manglende forståelse generationerne imellem.

Hvad er det særlige ved tegneseriemediet?

”Det kan blive et meget langt svar - men i forhold til denne historie må det handle om, at vi med *Liv* håber at lave en bog til både børn og voksne, som man kan samles og tale om. Det egner tegneseriemediet sig rigtig godt til.

Morten Dürr

står bag en række børne- og ungdomsbøger og har bl.a. skrevet *Zenobia* og *Ivalu*, begge tegnet af Lars Horneman. Til efteråret udkommer det tredje bind i serien, *Liv*. Dürr har modtaget adskillige priser for sit forfatterskab, og udover at skrive er han også en flittig forfattergæst på mange af landets skoler.

Hvordan kan *Liv* bruges i skoleundervisningen?

”Som vores forrige bøger *Zenobia* og *Ivalu* er bogen hurtigt læst – men den kaster en lang skygge. Der er meget at diskutere, analysere og digte videre på. De unge læsere fra 6. klassesettrin og op vil formentlig kunne genkende sig selv i Felicia og blive ansporet til at dykke ned i bogens temaer, for *Liv* handler om deres egen tilværelse i fremtiden.

Karoline Stjernfelt, du arbejder på tredje og sidste bind i *I morgen bliver bedre*-trilogien. Hvad handler den om, og hvad er budskabet?

”*I morgen bliver bedre* er en historie om kampen mellem drømme og realitet. Igenem de tre hovedpersoner, dronning Caroline Mathilde, kong Christian VII og livlægen Struensee, og deres skæbner bliver vi sat overfor forskellige udgaver af denne universelle kamp. Det er et tragisk, personligt drama med oplysningstiden som baggrundstæppe.

Hvorfor har du valgt at bruge netop denne del af danmarkshistorien som handling?

”Jeg valgte oprindeligt at give mig i kast med historien om Struensee, fordi den berører nogle generelle menneskelige konflikter, jeg finder interessante. At Struensee døde som en meget ung mand for en sag, han troede på, er i sig selv gribende og lægger op til en historie med fokus på kampen mellem mennesket og døden. Sidenhen er projektet vokset, og med de andre hovedpersoner fik jeg mulighed for at lave en historie om bl.a. kærlighed, ensomhed og empati.

Hvordan kan *I morgen bliver bedre* bruges i skoleundervisningen?

”Udover forløb om oplysningstiden er den oplagt til øvelser, der skal lære de unge at genkende, hvornår de bliver præsenteret

for et narrativ eller en vinklet fortælling. Det er en uvurderlig evne at være i stand til at skille et narrativ ad og forstå intentionen bag, samt hvordan næsten intet, heller ikke genfortællinger af historiske hændelser, er udelukkende objektive. *I morgen bliver bedre* egner sig særligt til det, da det er en fortolkning af historiske begivenheder.

Hvad er det særlige ved tegneseriemediet?

”Tegneserien kræver vores engagement for at ske, vi sætter selv tid og rytme ind i de statiske billeder, og vi udfylder lyden af stemmer og lydord i vores indre, mens vi læser. Det resulterer i en intim og intens forbindelse mellem læser og værk og sætter krav til, at læseren må forholde sig til og fortolke på mødet med billederne. Dét er tegneseriens force og giver mediet en helt unik evne til at engagere og involvere.

Karoline Stjernfelt

er tegneserier og i gang med tredje og sidste bind i den prisbelønnede og anmelderroste trilogi *I morgen bliver bedre*. Udover sit forfatterskab underviser Stjernfelt i at skrive og tegne tegneserier.

Kom til
Tegneserier på
skoleskemaet
med Stjernfelt og Dürr
på Lærfest' 24 torsdag
d. 14. marts kl. 15:15 i
lokale 19 på 1. sal

Tegneserien kan repræsentere alle kroppe

”Som fortællende visuel kultur er tegneserieformen et fremragende rum til at udforske, hvad kroppen kan, og hvad den betyder” – Charlotte Johanne Fabricius.

Af Rikke Stibinsky

I en serierække af interviews med aktuelle danske tegneserieforfattere har tegneserieforsker Charlotte Johanne Fabricius undersøgt, hvordan det ser ud med kropsfremstillingen i moderne tegneserier.

Vi lever i en tid, hvor det visuelle dominerer, og hvor forståelsen af kroppen går langt ud over dens fysiske og biologiske kunnen. Særligt med udviklingen af internettet og de sociale medier bliver vi i dag præsenteret for langt flere kroppe end tidligere. Det kan der både være fordele og ulemper ved – vi kan få øje på alle slags kroppe, hvis vi leder efter dem, men bestemte normative kropstyper dominerer fortsat i feedet. Tegneserier kan noget andet og mere end fotos. Så hvordan ser det egentlig ud med den tegnede krop?

Spillereglerne i den moderne tegneserie

I starten af 2023 satte Forlaget Cobolt sig for at undersøge kropsfremstillingen i den moderne tegneserie og spillereglerne herfor. Gennem en serierække af ni interviews stillede vi skarpt på, hvilke tendenser der er på spil blandt danske tegneserieskabere. Blandt andet stillede vi spørgsmålene, hvad må man (ikke) tegne? Og hvad kan man bruge kroppen til, politisk såvel som æstetisk?

For moderator på serierækken, Charlotte Johanne Fabricius, som til daglig forsker i tegneserier og underviser på Syddansk

Universitet, var det spændende at se, hvad konceptet trak frem i hver tegneserieskabers fortælling, både om dem selv, men også deres arbejde.

Vi har bedt Fabricius om at uddybe det:

”I tegnet form kan vi afspejle verdens forskellighed og forestille os andre måder, kroppen kan se ud og være på”

”Jeg er vildt nørdet, når det kommer til kroppe, repræsentation og tegneserier, så det har været meget interessant at høre om, hvordan mange af tegneserieskaberne har set sig selv på en ny måde igennem det tegnede. Nogle er blevet mere ligeglade med at tegne ’pænt’ og har i stedet fokuseret på fortællingen, og andre fortæller om, at de aldrig har set sig selv i de tegneserier, de læste som børn, og derfor nu vil skabe en spejling for dem, der har det ligesådan”, fortæller Fabricius og tilføjer, at hun også er blevet meget klogere på den del, der handler om at udtrykke noget, snarere end blot af afbilde det: ”Det viser sig, at de fleste tegnere hader at tegne hænder, men de er alle enige om, at det vigtigste

er, at en tegnet hånd fortæller noget, at den formidler en følelse eller en intention”.

”Der er altid noget på spil i nye danske tegneserier, men rigtig meget af det handler om at tegne noget frem, der ellers forbliver skjult og tabubelagt”

En kunstform i bevægelse

Fordi tegneserier fortæller i billeder, ligger en stor del af drivkraften i den måde, tegnerne tegner kroppene på. Det er kroppe, der driver handlingen frem, skaber genkendelse og giver anledning til, at vi spejler os eller frastødes (eller begge dele på én gang). ”I tegnet form kan vi afspejle verdens forskellighed og forestille os andre måder, kroppen kan se ud og være på. Vi kan tegne en verden frem og lægge handlingskraft bag den. Som fortællende visuel kultur er tegneserieformen et fremragende rum til at udforske, hvad kroppen kan, og hvad den betyder,” fortæller Fabricius om tegneseriemediets muligheder. Hun tilføjer, at når tegneserier ikke bare fortæller om kroppen, men faktisk viser den frem, kan det være et korrektiv til de hyperkontrollerede og redigerede kroppe, der møder os i diverse medier: ”I nyere tid er der vundet flere og mere forskelligartede skildringer af kroppe frem, så blandt andet jeg, som kvindelig læser, ikke bare får enten urealistiske superkvinder eller dyr med øjenvipper at spejle mig i”.

”Er der nogen der bruger din tegneserie til seksualundervisning?”

Under interviewet med Line Nordskjold, forfatter og tegner af *Under livet*, sad fire unge mennesker på forreste række. De

havde ikke læst tegneserien men udviste stort engagement hele vejen igennem. Da Fabricius endelig åbnede for spørgsmål fra publikum, rakte én af dem hånden i vejret og spurgte: ”Er der nogen, der bruger din tegneserie (*Under livet*, red.) til seksualundervisning i folkeskolen? For det burde man altså virkelig gøre!”. Og Fabricius giver vedkommende ret. Hun opfordrer samtidig til, at den suppleres af endnu flere tegneserier, der skildrer andre oplevelser af pubertet, seksualitet, kropsforståelse og diversitet. Forskningen viser også, at tegneserier kan få børn og unge ind i læsning på en anden måde end rent skriftlig litteratur kan. ”Tegneseriemediet er fremragende til at udvikle læsefærdigheder inden for det multimodale og det visuelle, oveni det, vi traditionelt forstår ved læsning”, fortæller Fabricius, og understreger tegneseriens unikke evne til at komme helt tæt på det, der normalt er tabu: ”Der er altid noget på spil i nye danske tegneserier, og rigtig meget af det handler om at tegne noget frem, der ellers forbliver skjult og tabubelagt”.

Charlotte J. Fabricius

forsker i danske og digitale tegneserier og underviser i engelsk litteratur på Syddansk Universitet. Hun blev ph.d. i kulturstudier i 2021 og udgav i 2023 bogen *Super-Girls of the Future*, om pige-figurer i superhelte tegneserier fra årtusindeskiftet og frem. Hun er blog-redaktør og skribent for tegneserietidsskriftet *Nummer9.dk* og er i 2024 forperson for juryen til Pingprisen, Danmarks største tegneseriepris.

Cobolts tegneserier for indskolingen og mellemtrinnet

Cobolts tegneserier for udskolingen

Bliv offentlig kunde hos Cobolt

Som offentlig kunde får du

15%

ved køb af 15 stk.

og

Få ekstra

25%

rabat under hele Lærfest med koden:

Tegneserier2024

Kom forbi os i stand **244** og få et tilbud, der passer til dig og din skole

eller

Nyhedsbrev

om tegneserier og graphic novels til

undervisningen

og

skolebiblioteket

tilmeld

COBOLT